

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไม้ดอกไม้ประดับ นับว่ามีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากอีกอย่างหนึ่งสำหรับเกษตรกรผู้ปลูก แม้ว่าไม้ดอกไม้ประดับ จะเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ผู้บริโภคไม่สามารถรับประทานได้เหมือนกับพืชผักและผลไม้ แต่ไม้ดอกไม้ประดับนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดความสุข ความสบายใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นอาหารทางใจสำหรับผู้บริโภค เพราะว่ามีกลิ่นหอมและอาจมีกลิ่นหอมอีกด้วย โดยแต่ละชนิดจะให้ความสวยงามและกลิ่นหอมแตกต่างกันออกไป หรือแม้ว่าชนิดเดียวกันแต่พันธุ์ต่างกัน ก็ยังให้ความสวยงามและกลิ่นหอมแตกต่างกันอีกด้วย

ลักษณะการผลิตไม้ดอกไม้ประดับในประเทศไทย

ปัจจุบันได้มีผู้สนใจผลิตไม้ประดับเป็นอาชีพกันมาก โดยมีแหล่งผลิตอยู่ที่จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และเชียงใหม่ ส่วนไม้ตัดมีแหล่งผลิตอยู่ในต่างจังหวัด เช่น อุบลราชธานี ราชบุรี นครสวรรค์ และชัยภูมิ ไม้ประดับส่วนใหญ่ที่ผลิตจะปลูกลงในกระถาง ทำให้เรียกอีกอย่างว่า “ไม้กระถาง” (pot plant) ซึ่งบางครั้งก็หมายความรวมถึงไม้ดอกไม้ประดับที่ปลูกลงกระถางเพื่อจำหน่ายด้วย ปัจจุบันนี้นิยมนำไม้กระถางต่างๆ เข้าไปประดับตกแต่งตามอาคารบ้านเรือน และสถานที่ต่างๆ ดังนั้นความต้องการของตลาดภายในประเทศจึงยังมีอยู่มาก

นอกจากตลาดในประเทศที่นับวันจะมีความต้องการมากขึ้นตามความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจแล้ว ตลาดต่างประเทศก็ยังมีความต้องการไม้ประดับ ไม่ว่าจะในรูปแบบของไม้กระถาง, กิ่งชำ หรือไม้ตัดใบเป็นอย่างมาก ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้ส่งเสริมให้มีการผลิตเพื่อเป็นรายได้ ไม่ว่าจะป็นรายได้หลักหรือรายได้เสริม ตลอดจนปลูกเลี้ยงไว้ดูเล่นเพื่อความสวยงามก็ตาม

ณรงค์, 2534 กล่าวว่าประมาณ 10 กว่าปีมานี้ คนไทยหันมานิยมไม้ประดับเชิงไม้มงคลหรือไม้เลื้อยไทย มีความเชื่อถือเรื่องโชคลาภกันมาก ก่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่าราคาต้นไม้ ทำให้ราคาต้นไม้แพงขึ้นมาก ในปัจจุบัน ลักษณะของการปลูกเลี้ยงต้นไม้ดังกล่าวได้หายไป คงเป็นการเลี้ยงเพื่อใช้ประโยชน์ประดับตกแต่งหรือเพื่อความสวยงามเท่านั้น

สำหรับไม้ประดับในประเทศไทยนั้น จะมีการผลิตอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. เป็นอาชีพหลัก มีการทำเป็นอาชีพอย่างจริงจัง มีรายได้ส่วนใหญ่จากการประกอบอาชีพนี้
2. เป็นอาชีพเสริม มีผลพลอยได้จากการขยายพันธุ์เพื่อจำหน่าย
3. เป็นงานอดิเรก เพื่อเป็นการพักผ่อนหรือเพื่อความสวยงาม ไม่หวังจะมีรายได้จากการปลูกเลี้ยงนอกจากความเพลิดเพลิน

การผลิตไม้ดอกไม้ประดับกระถางของเกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีคุณภาพและมีปริมาณไม่สม่ำเสมอ โดยใช้แรงงานภายในครอบครัว ยังไม่มีการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมเหมือนในต่างประเทศ หากมีการพัฒนาการผลิตให้เป็นระบบ มีผลผลิตออกมอย่างสม่ำเสมอ มีปริมาณและมาตรฐานเดียวกัน จะสามารถส่งไปขายต่างประเทศได้มากขึ้น

การจำแนกไม้ดอกไม้ประดับทางพืชสวน

ยงยุทธ (2540 : 12-22) ได้กล่าวถึงการจำแนกไม้ดอกไม้ประดับทางพืชสวนว่าการจำแนกไม้ดอกไม้ประดับนั้นสามารถจัดแบ่งย่อยออกได้ 2 ประเภทคือ ไม้ดอกไม้ประดับและไม้ใบ โดยแต่ละประเภทสามารถจำแนกย่อยได้ดังนี้

1. ไม้ดอกไม้ประดับ (flowering plants) เป็นประเภทที่ใช้ส่วนของดอกมาใช้ประโยชน์เป็นสำคัญ โดยที่อาจไม่ก่อขาคำหนึ่งถึงลักษณะทรงต้น และใบมาก การผลิตจะเน้นเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของดอก ซึ่งเกี่ยวข้องกับมูลค่าที่จะได้รับ ไม้ดอกไม้ประดับยังแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้อีกตามการใช้ประโยชน์ ซึ่งจะอาศัยลักษณะหรือคุณสมบัติเฉพาะตัวของไม้ดอกไม้ประดับชนิดนั้น คือ

- ไม้ตัดดอก (cut-flower plant) หมายถึง ไม้ดอกไม้ประดับที่ปลูกไว้เพื่อตัดดอกหรือช่อดอกมาใช้ประโยชน์ ไม้ดอกไม้ประดับในกลุ่มนี้มีคุณสมบัติเฉพาะหลายอย่าง เช่น รูปร่างของดอก (form) และสีสวยงาม ก้านดอกยาวและแข็งแรง สามารถนำไปใช้ปักแจกันได้ดี มีความทนทาน มีอายุการใช้งานของดอกนาน สามารถเก็บรักษาได้นาน ทนทานต่อการขนส่ง ปลูกและดูแลรักษาได้ง่าย ตลอดจนขยายพันธุ์ได้เร็ว

- ไม้ดอกไม้ประดับกระถาง (flowering pot plant) หมายถึง ไม้ดอกไม้ประดับที่มีขนาดต้นกะทัดรัด เมื่อนำมาปลูกในกระถาง จะสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก ออกดอกดกและดอกบานพร้อมกัน ซึ่งได้รับความนิยมกันมากขึ้นในปัจจุบัน สำหรับรูปทรงอาจมีทั้งเป็นทรงพุ่มตั้งตรง หรือเป็นลักษณะเลื้อยหรือย่อยลงด้านล่างก็ได้

- ไม้ดอกไม้ประดับประดับแปลง (bedding plant) หมายถึง ไม้ดอกไม้ประดับที่สามารถนำมาปลูกลงดินเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ตกแต่งอาคารสถานที่ เพิ่มความสวยงาม ดอกไม้ในกลุ่มนี้มีลักษณะเด่นคือขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ดได้ง่าย ไม่ต้องการการดูแลรักษามากนัก เจริญเติบโตได้ดีในดินเกือบทุกชนิด ดอกดก บานพร้อมกัน ต้นสามารถตัดเมล็ดได้หลังจากดอกบาน และเมื่อเมล็ดร่วงลงดิน สามารถงอกแล้วเจริญเติบโตเป็นต้นใหม่ได้ดี

2. ไม้ใบ (foliage plants) เป็นประเภทที่จะใช้ส่วนของใบและทรงต้นมาใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ามีใบและทรงต้นที่มีรูปทรงดี และมีสีเขียวสวยงาม โดยที่จะไม่เน้นในส่วนของดอกมาก หรือบางชนิดอาจไม่มีดอกเลยก็ได้ ไม้ใบยังสามารถแบ่งย่อยๆ ออกได้อีกตามการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ คือ

- ไม้ตัดใบ (cut-leaf plant) หมายถึง ไม้ใบที่มีรูปร่างและสีของใบสวยงาม จึงสามารถนำเอาส่วนของใบที่ตัดจากต้นมาใช้ประโยชน์ในการตกแต่งร่วมไม้ดอกอื่นๆ ได้ดี

- ไม้ใบกระถาง (foliage pot plant) หมายถึง ไม้ใบที่มีทรงต้นสวยงาม และมีใบสีเขียวสดตา เมื่อปลูกในกระถางสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก ซึ่งในปัจจุบันได้รับความนิยมมากในการนำมาใช้ประดับหรือตกแต่งในอาคาร อาจเป็นเพราะว่าไม้ใบกลุ่มนี้มีหลายชนิด มีรูปทรงหลากหลายจึงสามารถที่จะเลือกมาใช้ในการตกแต่งหรือประดับได้มากมาย อีกทั้งยังใช้ประโยชน์ได้นานกว่าไม้ดอกกระถาง ลักษณะเด่นของไม้ใบในกลุ่มนี้คือ ปลูกและดูแลรักษาง่าย ฟื้นตัวเร็ว ทนทานต่อการขนย้ายและขนส่ง สามารถเจริญเติบโตได้ดีทั้งในที่ร่มและกลางแจ้งทั้งชนิดที่เป็นทรงพุ่มตั้งหรือเลื้อย

- ไม้ใบประดับแปลง (bedding plant) หมายถึง ไม้ใบที่สามารถปลูกลงดินเพื่อใช้ประโยชน์ในการตกแต่งอาคารสถานที่ หรือใช้ในการจัดสวนหย่อม ลักษณะเด่นของไม้ใบในกลุ่มนี้คือ สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการปักชำ แยกหน่อหรือกอ และตอนกิ่งได้ง่าย ทรงต้นเป็นพุ่ม ใบมีรูปร่างและสีสนสวยงาม เมื่อนำมาปลูกมักจะไม่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากส่วนของดอก

- ไม้ตัดและไม้แคระ (miniature and bonsai) หมายถึง ไม้ใบหรือพันธุ์ไม้ที่ใช้ประโยชน์จากรูปทรงของต้น กิ่งก้าน ใบ ดอก และผลที่สวยงามและเด่นสะดุดตา ซึ่งไม้ตัดนั้นเป็นการบังคับให้ต้นไม้มิมีการเจริญเติบโตหรือรูปร่างที่ต้องการ โดยจะต้องการปฏิบัติดูแลรักษาอย่างมากเป็นเวลานาน ซึ่งอาจปลูกลงดินหรือปลูกในกระถางก็ได้ ส่วนไม้แคระนั้น เป็นการย่อส่วนให้ต้นไม้มิมีขนาดเล็กลงโดยเลียนแบบธรรมชาติ และปลูกในกระถางหรือภาชนะปลูกที่มีขนาดจำกัด เพื่อควบคุมให้มีขนาดเล็ก ซึ่งต้นไม้อาจมีอายุหลายๆ ปีได้ ดังนั้นไม้ใบในกลุ่มนี้จึงมีราคาแพงกว่ากลุ่มอื่นๆ มาก

ประโยชน์ของไม้กระถาง

สมจิต (2540 : 204) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของไม้กระถางโดยแยกเป็นข้อดังนี้

1. ประหยัดพื้นที่ในการปลูก สามารถตั้งหรือแขวนไว้ในพื้นที่ที่จำกัดได้
2. สะดวกในการโยกย้าย และสับเปลี่ยนพรรณไม้เพื่อประดับตกแต่งก็ทำได้ง่าย
3. ภาชนะปลูกสามารถตัดแปลงมาจากวัสดุเหลือใช้ได้ เช่น กระจ่างพลาสติก และขวดแก้วรูปทรงต่างๆ
4. ไม้กระถางสะดวกในการขยายพันธุ์ ไม่เปลืองวัสดุปลูก และเวลา
5. ไม้แพร่กระจายโรคเร็วเหมือนปลูกแปลงบนพื้นดิน หากมีอาการผิดปกติเนื่องจากโรคและแมลงก็แก้ไขได้ง่าย
6. คงสภาพและจัดรูปทรงของต้นไม้ได้ดี สามารถนำไปใช้ประดับตกแต่งได้ทุกที่ และสามารถเปลี่ยนแปลงความสวยงามได้ตามต้องการ

7. การดูแลบำรุงรักษาทำได้ง่ายไม่สิ้นเปลืองเวลามาก

พรรณไม้ที่นิยมปลูกในกระถาง

สมจิต (2540 : 205) กล่าวว่า พรรณไม้ที่ใช้เป็นไม้กระถางได้ดีส่วนใหญ่เป็นพรรณไม้ที่มีรากแก้ว นอกจากจะนำมาตัดรากแก้วออกทำเป็นไม้แคระ การแบ่งกลุ่มของไม้กระถางอย่างกว้างๆ ตามลักษณะความต้องการแสงของต้นไม้ ได้ดังนี้

1. พรรณไม้กระถางในร่ม (Indoor Plants)

เป็นพันธุ์ไม้ที่นิยมปลูกประดับในสถานที่ร่มหรือในอาคาร เช่น ว่านต่างๆ บอน เฟิร์น สว น้อยประแป้ง โกสน พุด่าง เดหลี วาสนา กำมะหยี่ หมากผู้หมากเมีย กลีอกซีเนีย ออฟริกันไวโอเลท ฯลฯ พรรณไม้เหล่านี้ต้องการแสงแดดเพียง 20-40 เปอร์เซ็นต์ ชอบอากาศเย็น เป็นไม้ใบที่บอบบางบางชนิดเปราะ บางชนิดเหนียว ใบเป็นมัน หรือสีต่างๆ ส่วนใหญ่จะมีสีเขียวมีลายใบ

2. พรรณไม้กระถางกลางแจ้ง (Outdoor Plants)

เป็นพรรณ ไม้ที่นิยมปลูกประดับสวน ริมน้ำ ริมอาคาร ระเบียง ที่นิยมปลูกเลี้ยงกันมาก เช่น ไม้ยี่เข่ง เบญจมาศ กุหลาบ ชวนชม เฟื่องฟ้า ว่านสี่ทิศ คริสต์มาส ดาวเรือง เป็นต้น เป็นกลุ่มไม้ที่ ชอบแสงแดด ปลูกกลางแจ้งหรือร่มก็ได้ แต่จะต้องได้รับแสงแดดมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ ขึ้นไป สามารถปรับตัวได้ ระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ถ้านำไปประดับในที่ร่มนานเกินไปจะไม่เจริญเติบโตต่อ

การปลูกและการดูแลไม้ประดับกระถาง

ยงยุทธ (2540 : 197-205) ได้กล่าวถึงการปลูกและการดูแลไม้ประดับกระถาง โดยกล่าวถึงความหมายของ กระถางหรือภาชนะปลูก ขนาดและรูปทรงของกระถาง ดิน วิธีการปลูก การให้น้ำ การให้ปุ๋ย การดูแลรักษา การกำจัดแมลงศัตรูพืช การกำจัดโรค การกำจัดวัชพืช การตัดแต่ง คุณภาพ และมาตรฐานของไม้กระถาง การขนส่ง การบรรจุหีบห่อดังนี้

1. กระถางหรือภาชนะปลูก

ชนิดของกระถาง ประกอบไปด้วยชนิดต่างๆ เช่น กระถางดินเผา กระถางเคลือบ กระถางลายคราม กระถางพลาสติก กระถางเซรามิก รวมถึงภาชนะอื่นๆ

กระถางดินเผา

ข้อดี คือ หาง่าย ราคาไม่แพงมาก ลักษณะของกระถางมีรูพรุนซึ่งช่วยระบายอากาศถ่ายเท ความชื้นของดินและเครื่องปลูกได้ดี ทำให้รากพืชได้รับออกซิเจนเพียงพอ และเจริญเติบโตได้ดีทำให้อุณหภูมิของเครื่องปลูกไม่สูงเกินไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูร้อนสามารถทำลายและกำจัดศัตรูพืชได้ง่ายโดยการต้ม อบไอน้ำ หรือรมด้วยสารเคมีโดยไม่เสียรูปทรง

ข้อเสีย คือ มีน้ำหนักมากและราคาแพงเมื่อเทียบกับกระถางพลาสติก แดง่าย เมื่อใช้ไปนานๆ แล้วจะมีตะไคร่น้ำขึ้นรอบกระถาง ทำให้ดูสกปรก และล้างทำความสะอาดยากกว่ากระถางพลาสติก

กระถางพลาสติก

ข้อดี คือ ราคาถูก น้ำหนักเบา ทำความสะอาดง่าย ไม่มีปัญหาเรื่องตะไคร่น้ำ เก็บความชื้นได้ดีกว่ากระถางดินเผา ทำให้เครื่องปลูกแห้งช้า ทำให้ไม่ต้องรดน้ำบ่อยนัก

ข้อเสีย เนื่องจากลักษณะของกระถางที่ไม่มีรูพรุนทำให้อากาศถ่ายเทไม่สะดวกถ้ารดน้ำมากจะทำให้น้ำขังแฉะ อาจจะทำให้รากพืชเน่าตายได้ อุณหภูมิของเครื่องปลูกสูงมากในฤดูร้อน โดยเฉพาะกระถางพลาสติกสีดำ

กระถางที่ทำจากวัสดุอื่นซึ่งได้แก่ กระถางไม้ กระถางเคลือบ กระถางลายคราม กระถางดังกล่าวมีลักษณะต่างกัน จุดประสงค์เพื่อให้เกิดความสวยงามเวลานำไปตั้งหรือแขวนประดับตามสถานที่ต่างๆ

กระถางประดับที่ไม่ใช่ปลูกต้นไม้โดยตรงคือ กระถางประดับที่มีความสวยงามหรือลักษณะที่สามารถใช้รองรับหรือเอากระถางปลูกต้นไม้ใส่ลงไปเพื่อให้ดูสวยงามยิ่งขึ้น เช่น กระบุง ตะกร้าไม้ไผ่ ฝาน หวาย อะลูมิเนียม กระเบื้องเคลือบ หรืออื่นๆ กระถางชนิดนี้เน้นความสวยงามเป็นหลัก เพราะส่วนใหญ่นำไปใช้ตกแต่งภายในอาคาร บ้านเรือน โรงแรม สำนักงานหรือสถานที่อื่นๆ ส่วนมากจะมีราคาแพง การใช้งานต้องทนอุณหภูมิเกี่ยวกับการโดนน้ำโดยเฉพาะกระถางประเภทที่ทำด้วยไม้ไผ่ ฝาน หวาย จะทำให้ใช้งานได้นานขึ้น

2. ขนาดและรูปทรงของกระถาง

ขนาดของกระถางโดยทั่วไปจะใช้ตั้งแต่ขนาด 6, 8, 10 นิ้ว จนถึงขนาด 12 นิ้ว ถ้าเป็นกระถางดินเผาขนาดไม่ควรจะเกิน 12 นิ้ว เพราะเกินขนาดที่ดินเผาจะยึดเกาะได้แข็งแรงพอ และมักจะแตกหักได้ง่าย ถ้าจำเป็นต้องใช้ขนาดที่ใหญ่กว่านี้ ควรเลือกกระถางจำพวกกระถางเคลือบจะดีกว่า

กระถางมาตรฐานทั่วไป (Standard Pot) เป็นกระถางที่มีปากกว้าง ก้นกระถางแคบ โดยที่ปากกระถางจะมีความกว้างของเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับ ความสูงหรือความลึกของกระถาง เช่น กระถาง 6 นิ้ว จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางของปากกระถาง 6 นิ้ว และมีความสูงหรือความลึก 6 นิ้ว เช่นเดียวกันกระถางชนิดนี้ใช้ปลูกต้นไม้ต่างๆ ไปไม่ว่าจะเป็น ไม้อายุสั้น หรือไม้ประดับที่มีอายุยาวนาน เช่น กุหลาบ ได้เพราะมีวัสดุหรือเครื่องปลูกมากพอที่ระบบรากจะเจริญเติบโตได้ ความลึกของกระถางจะช่วยให้สามารถพองพุ่มต้นไม้ได้ดี แต่มักจะมีปัญหาเรื่องดินแฉะ หากระบายน้ำอุดกั้น ทำให้ระบบรากมีปัญหาได้

กระถางเตี้ย (Azalea Pots) มีลักษณะคล้ายทรงกระถางมาตรฐานทั่วไปแต่จะมีความลึกน้อยกว่า คือ ความลึกของกระถางเท่ากับพื้นที่ของเส้นผ่าศูนย์กลางของปากกระถาง เหมาะสำหรับไม้

ดอกมีพุ่มต้น และดอกชิดแน่น แต่ต้นเตี้ย เช่น กลีอกซีเนีย (Gloxinia) และอาฟริกันไวโอเลท (African Violet) เนื่องจากกระถางชนิดนี้มีลักษณะเตี้ย ก้นกระถางกว้างกว่ากระถางแบบมาตรฐาน ทำให้ต้นไม่ล้มง่ายมีความมั่นคง และดูสวยงามไม่เปลืองวัสดุปลูก

กระถางถาด (Pans) เป็นกระถางก้นตื้น คือ ความลึกหรือความสูงของกระถางจะเท่ากับครึ่งหนึ่งของเส้นผ่าศูนย์กลางของปากกระถาง เช่น ปากกระถางกว้าง 8 นิ้ว แต่จะลึกเพียง 4 นิ้ว เป็นต้น กระถางถาดหรือ กระถางก้นตื้นนี้เหมาะสำหรับปลูกไม้หัว และไม้ประดับบางชนิดที่มีพุ่มเตี้ย และแผ่กว้าง เช่น ต้นคริสต์มาส นอกจากนี้กระถางยังใช้เป็นภาชนะเพาะเมล็ดพันธุ์ได้ดีอีกด้วย เนื่องจากมีก้นตื้นทำให้ดินเพาะเมล็ดไม่แฉะ ไม่เปลืองดินเพาะ น้ำหนักเบาเคลื่อนย้ายสะดวก

3. ดินหรือเครื่องปลูก

ในธรรมชาตินั้นต้นไม้อะไรเจริญเติบโตหรือขึ้นได้ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมของพรรณพืชแต่ละชนิด แต่การปลูกเลี้ยงไม้กระถาง เป็นการกำหนดให้ต้นไม้อยู่ในที่ที่จำกัดในภาชนะปลูก ดินหรือเครื่องปลูกจึงมีความจำเป็นต้องมีคุณสมบัติในการยึดลำต้น การอุ้มน้ำ การถ่ายเทอากาศ และง่ายในการที่รากจะไชซอนได้สะดวก การปลูกพืชในกระถาง รากพืชจะถูกจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะภายในกระถางเท่านั้น

ดังนั้น เพื่อให้พืชเจริญเติบโตตามความประสงค์ของผู้ปลูกเลี้ยง ดินหรือวัสดุปลูกควรมีความอุดมสมบูรณ์ มีคุณภาพดี ซึ่งคุณสมบัติโดยทั่วไปดังนี้

1. ดินร่วนโปร่ง น้ำหนักเบา ระบายน้ำได้ดี ถ่ายเทอากาศได้ดีทั่วถึง ดูดซับน้ำได้ดี
2. มีธาตุอาหาร หรือปุ๋ยที่พืชต้องการอย่างสมบูรณ์
3. ไม่มีความเป็นกรด เป็นด่างมากเกินไป
4. มีความแน่นพอที่จะยึดให้ลำต้นทรงตัวอยู่ได้
5. ไม่มีสารเคมีที่เป็นพิษต่อรากพืช

เนื่องจากดินปลูกไม้กระถางอยู่ในพื้นที่ที่จำกัด ดินปลูกจึงควรมีลักษณะร่วนโปร่ง อุ้มน้ำหรือเก็บความชื้นได้ดี สามารถระบายน้ำ และถ่ายเทอากาศได้ดี ดินทั่วไปมีคุณสมบัติทางเคมี และทางกายภาพที่แตกต่างกันไป เพื่อให้เหมาะสมเป็นเครื่องปลูกไม้กระถางจึงต้องมีการปรับปรุงคุณภาพโดยมีวัสดุอื่นๆ เป็นส่วนผสมดังนี้

1. อินทรีวัตถุ ประกอบด้วย เศษซากใบไม้ผุ เปลือกไม้แห้ง แกลบ ขุยมะพร้าว กาบมะพร้าว สับ ฟางข้าว และเปลือกทั่วไป เป็นต้น
2. ปุ๋ยคอก ประกอบด้วย ชีวู๋ ชีควาย ชีหมู ชีไก่ และชีค่างคาว เป็นต้น
3. ทราย อิฐปน และถ่านปน

วัสดุดังกล่าวเมื่อนำมาผสมกับดินธรรมชาติแล้ว จะมีคุณสมบัติร่วน โปร่ง มีน้ำหนักเบา อินทรีย์วัตถุ นอกจากจะช่วยปรับสภาพเนื้อดินให้ดีขึ้นแล้ว ยังพบว่า มีธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของไม้กระถาง คือ เป็นปุ๋ยโดยตรงกับพืช แต่อาจจะไม่มากเหมือนปุ๋ยเคมีก็ตาม

ความเป็นกรด เป็นด่าง หรือมีพีเอช (pH) ที่เหมาะสมกับไม้กระถางต่างๆ ดังนี้ ไม้ใบ กระถางควรมีค่า pH ระหว่าง 5.5-7.5 ไม้ดอกกระถางควรมีค่า pH ระหว่าง 5.5-6.0 เช่น กลีอกซีเนีย ออฟริกัน ไวโอเลท บีโกเนีย และกุหลาบ เป็นต้น

ช่วงความเป็นกรด เป็นด่าง หรือ pH ของดินปลูกระหว่าง 5.5-6.0 ถือเป็นช่วงที่เหมาะสมสำหรับไม้กระถาง และไม้ดอกกระถางอายุยืน เช่น ไฮเดรนเยีย เบญจมาศหนู เบญจมาศพวง กลีอกซีเนีย บีโกเนีย ออฟริกัน ไวโอเลท กุหลาบ เป็นต้น เพราะระบบรากพืชสามารถใช้ธาตุอาหารหรือปุ๋ยได้ระดับหนึ่ง

ดินปลูกที่ดีสำหรับไม้กระถางต้องคงทน มีอายุการใช้งานได้นาน ไม่สลายหรือยุบตัวเร็ว ดินปลูกที่มีส่วนผสมของเปลือกถั่ว แกลบ เปลือกไม้แห้ง กาบมะพร้าว จะอยู่ได้นานกว่าดินที่มีส่วนผสมใบไม้ ผุ พางข้าว หรือหญ้าแห้ง

4. วิธีการปลูก

การปลูกไม้กระถางนั้นอีกอย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ขนาดของต้นไม้ และกระถางควรให้เหมาะสมกัน ถ้าต้นไม้ยังเล็กอยู่ก็ใช้กระถางเล็กไปก่อน พอต้นไม้โตพอที่จะเปลี่ยนกระถางจึงเปลี่ยนกระถางตามขนาดของต้นไม้ เนื่องจากการปลูกไม้กระถางเป็นไม้ประดับนั้นต้องการความสวยงามเป็นหลักอยู่แล้ว

ถ้าปลูกเพื่อให้ไม้ในกระถางเป็นไม้ที่โตเร็ว ควรปลูกต้นไม้ต้นเดียวในหนึ่งกระถางหรือถ้าต้นไม้เป็นทรงพุ่มแตกกิ่งก้านแผ่มากก็ควรปลูกต้นเดียวในหนึ่งกระถางเช่นกัน ส่วนต้นไม้ที่แตกกิ่งก้านน้อยทรงสูง แต่ถ้าต้องการให้เป็นพุ่มเพื่อความสวยงามก็ควรปลูกลงหลายต้นในหนึ่งกระถางจำนวนต้นแล้วแต่ความเหมาะสมระหว่างต้นไม้กับขนาดของกระถาง ถ้าต้นไม้เป็นไม้ทรงสูงมีลำต้นเดี่ยวตั้งตรงแล้วแตกพุ่มตอนบน ก็ต้องปลูกลงต้นเดียวในหนึ่งกระถาง

เมื่อเลือกกระถางตามความเหมาะสมกับต้นไม้ที่จะปลูกแล้ว เราเริ่มปลูกตามขั้นตอนดังนี้

1. เอาเศษอิฐ หรือเศษกระถางแตกอุดที่รูระบายน้ำที่ก้นกระถางเสียก่อน ถ้าจะให้ดีต้องโรยทับด้วยกรวด อิฐมอญทุบ หรือถ่านอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนก็ได้ เพื่อให้ก้นกระถางโปร่งและระบายน้ำได้ดี
2. จากนั้นเอาดินหรือเครื่องปลูกที่เตรียมไว้ใส่กระถาง และทำมูลดินเป็นยอดแหลมเท่ากับความลึกของดินที่ปลูก
3. ก่อนปลูกหากไม้มีรากมากเกินไปควรตัดรากเก่าออกบ้าง เพื่อกระตุ้นให้มีการสร้างระบบรากใหม่ที่แข็งแรง และแตกแขนงได้มากขึ้น

4. วางโคนต้นไม้ลงที่ยอดแหลมของมูลดิน และจัดระบบรากให้แผ่ออกรอบด้าน ทั้งตัวลงตามแนวลาดของมูลดิน

5. เติมดินรอบๆ โคนต้นไม้เพียงเล็กน้อยก่อน แล้วกดดินบริเวณรอบๆ โคนต้นไม้เบาๆ เป็นการไล่โพรงอากาศ และเพื่อให้ดินสัมผัสรากพืชได้กระชับขึ้น

จากนั้นเติมดินและกดเบาๆ จนเกือบเต็มกระถาง ให้ระดับดินอยู่ต่ำกว่าขอบกระถางพอประมาณ พยายามอย่าเติมดินจนเต็มหรือพูนกระถางจนเกินไป เพราะเวลารดน้ำจะทำให้หน้าไหลออกนอกกระถางแทนที่จะซึมลงกระถาง แต่ถ้าเติมดินน้อยเกินไปก็จะทำให้ดินยุบตัวจนเกิดรากลอยหรือทำให้บริเวณโคนต้นไม้ขึ้นเกินไป เป็นสาเหตุให้เกิดโรคราได้ง่ายขึ้น

5. การให้น้ำ

ปกติการให้น้ำต้นไม้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการให้น้ำมากเกินไป น้อยเกินไป หรือให้น้ำไม่ถูกวิธีสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลกระทบต่ออาการเจริญเติบโตของพืชเหมือนกัน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับ ชนิดของพรรณพืช สภาพของดิน หรือเครื่องปลูก สภาพแวดล้อม เช่น ในร่ม กลางแจ้ง มีลมพัดผ่านหรือไม่ อุณหภูมิ และฤดูกาล เป็นต้น ถ้าพืชได้รับน้ำน้อยเกินไปจะทำให้ใบเหี่ยว เนื่องจากน้ำในดินมีไม่พอให้รากดูดไปเลี้ยงลำต้น ช่วงเวลาใกล้เที่ยงถึงบ่าย 3 โมงเย็น เป็นช่วงที่อากาศร้อนจัดพืชจะคายน้ำมาก เมื่อคายน้ำมากแล้วรากต้องดูดน้ำมาชดเชยให้กับใบที่เสียน้ำไปกับอากาศ ถ้าชดเชยไม่ทันก็จะทำให้ใบเหี่ยว

ถ้าให้น้ำมากจนเต็มช่องว่างทั้งหมดของดิน และไล่อากาศออกทำให้ดินอึดตัวจนเกิดน้ำขัง ก็จะไม่เหมาะกับการเจริญเติบโตของพืช เพราะจะทำให้พืชขาดออกซิเจน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการหายใจของราก เราเรียกความชื้นในดินระดับนี้ว่าระดับ Superfluous ถ้าดินมีน้ำขังเพียง 2-3 วัน พืชจะมีอาการเหี่ยวต่างๆ ที่ไม่ขาดน้ำบางชนิดอาจตายได้ แต่ในทางกลับกันถ้าพืชได้รับน้ำน้อยเกินไปต้นก็เหี่ยวเหมือนกัน วิธีการให้น้ำไม่กระถาง

1. ควรรดน้ำที่โคนต้นไม้ อย่าให้วิธีฉีดทั้งใบ เพราะจะทำให้พุ่มและใบกระจายล้มได้ และทำให้ น้ำกระจายออกนอกกระถาง ทำให้น้ำไม่ถึงระดับราก

2. ถ้าดินแห้งหดรัดตัวขอบกระถาง ทำให้น้ำไหลลงรูที่ก้นกระถางหมด และไม่ชุ่มถึงระดับราก ควรพรวนดินให้ฟูก่อนแล้งค่อยรดน้ำให้ชุ่ม

3. ควรใช้น้ำที่ไม่แรง รดช้าๆ จนชุ่ม ไม่ควรฉีดน้ำแรงมาก เพราะจะทำให้หน้าชะหน้าดินออกจากกระถางทำให้รากลอย และแห้งได้ดี

การรดน้ำที่ดีควรรดน้ำแล้วปล่อยให้ใบแห้งก่อนค่อยรดน้ำ เพื่อป้องกันการเกิดโรคในขณะที่ยังชื้น ควรพิจารณาตามฤดูกาล และความชื้นของดิน

ไม่กระถางในร่ม ต้องการแสงน้อย เนื่องจากการคายน้ำ การหายใจ การดูดธาตุอาหาร น้อยกว่าไม้กลางแจ้ง การให้น้ำต้องสังเกตความต้องการน้ำของพืชด้วย เช่น สัมผัสดินปลูก ความสดใสของใบ ในขณะที่อากาศแห้ง ถ้าอากาศชื้น-เย็น ควรให้น้ำวันเว้นวัน หรือสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

ไม้กระถางที่มีใบใหญ่ จำนวนใบมาก ใบและต้นมีลักษณะอวบน้ำ จะต้องการน้ำมากกว่าไม้ใบเล็ก หรือจำนวนใบน้อย ความต้องการน้ำแตกต่างกันตามชนิดของพรรณไม้ ไม้กระถางอายุยืน พุ่มใหญ่ ระบบรากสมบูรณ์ จะต้องการน้ำมากกว่าไม้กระถางขนาดเล็ก อายุสั้น หรือระบบรากยังไม่เจริญเต็มที่ และความชื้นของดินมีผลมาจากส่วนผสมของดินปลูกที่แตกต่างกัน ดินที่มีส่วนผสมของอินทรีวัตถุ ปุ๋ยคอก และวัสดุอื่น เช่น อิฐมอญทุบ ทราย จะอุ้มน้ำได้ดีกว่าดินร่วนธรรมดา ดินเหนียวระบายน้ำ และอากาศได้ไม่ดี ดินแน่นแข็งตัวง่าย ทำให้ระบบรากเจริญเติบโตได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ชนิดของกระถางมีส่วนสำคัญในการให้น้ำด้วยเช่นกัน เช่น กระถางดินเผา มีรูพรุนทำให้การระเหยน้ำได้ง่าย ทำให้เครื่องปลูกแห้งเร็วกว่ากระถางพลาสติก แก้ว หรือโลหะ ดังนั้นไม้ที่ปลูกในกระถางดินเผาจึงควรให้น้ำบ่อยกว่ากระถางชนิดอื่น

สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับ แสง อุณหภูมิ ความชื้น และลม สิ่งเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับกาให้น้ำด้วย เพราะมีส่วนทำให้พืชสูญเสียน้ำจากต้นด้วยการคายน้ำกับระเหยไปจากเครื่องปลูกด้วยเช่นกัน ชนิดของพรรณไม้ที่ต่างกันความต้องการน้ำมากน้อยก็แตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นจึงมีข้อสังเกตบางประการที่พอจะบอกให้ทราบเกี่ยวกับการให้น้ำแก่พืช โดยดูจากสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาดินในระดับความลึกประมาณครึ่งนิ้ว หากดินแห้งก็ควรให้น้ำได้แล้ว
2. สังเกตดูจากสีของผิวดินหน้ากระถาง ถ้าสีของดินจางลงมาก หน้าดินดูแห้งก็ควรให้น้ำได้แล้ว แต่ถ้าสีของดินยังค่อนข้างทึบแสดงว่าดินยังมีความชื้นอยู่ก็ไม่จำเป็นต้องให้น้ำขณะนั้น
3. ดินในกระถางเริ่มหดตัวแยกออกจากขอบกระถางแสดงว่าดินแห้ง แต่ลักษณะนี้จะเห็นได้ชัดว่าเครื่องปลูกนี้มีส่วนผสมของดินเหนียวอยู่มาก วิธีแก้จึงควรพรวนดินให้ฟูก่อนรดน้ำ เพื่อให้ดินโปร่งและซึมน้ำได้ดีขึ้น

ควรศึกษาและสังเกตนิสัยความต้องการน้ำของพืช เพราะแต่ละสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน แม้จะเป็นพืชชนิดเดียวกัน ก็อาจจะต้องการที่แตกต่างกัน

6. การให้น้ำ

การให้น้ำให้แก่ไม้กระถางควรพิจารณาถึงความอุดมสมบูรณ์ของเครื่องปลูกเป็นหลัก เครื่องปลูกที่มีดินร่วน ใบไม้ผุ และปุ๋ยคอกผสมอยู่ในปริมาณมาก อาจไม่ต้องให้น้ำเพิ่ม หรืออาจให้บ้างในปริมาณเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนเครื่องปลูกที่มีใบไม้ผุ และปุ๋ยคอกผสมอยู่ในปริมาณน้อยหรือไม่มีเลยก็ควรให้น้ำเพิ่มให้เพียงพอต่อความต้องการของพืช

โดยทั่วไปการให้น้ำให้แก่ไม้ประดับกระถางมักใช้ปุ๋ยในโตรเจน เช่น ยูเรีย (46-0-0) ช่วยเร่งการเจริญเติบโต โดยใส่หลังจากปลูกประมาณ 3-7 วัน และครั้งต่อไปใส่สัปดาห์ละครั้ง เพื่อเร่งให้ต้นไม้สร้างใบ แดกยอด กิ่งก้านได้ดีขึ้น เมื่อให้น้ำทุกครั้งควรรดน้ำตามเสมอเพราะน้ำจะเป็นตัว

ละลายให้พืชดูดน้ำไปใช้ได้สะดวก วิธีให้น้ำปุ๋ยยูเรีย อาจจะใช้วิธีหว่านแล้วรดน้ำตามไป หรือละลายปุ๋ยในน้ำแล้วรดก็ได้

การให้น้ำปุ๋ยไม้กระถางประดับในอาคารควรใส่ปุ๋ยเพียงเล็กน้อย ไม่ควรใส่มากเหมือนไม้กลางแจ้ง เนื่องจากภายในอาคารไม่เหมือนกับสภาพธรรมชาติปกติ จะทำให้พืชยึดลำต้นเร็ว และอ่อนแอไม่ทนต่อโรคแมลง ช่วงการใส่ปุ๋ย ควรใส่ระยะที่น้ำไม่ออกมาพักพื้นภายนอกอาคาร ปุ๋ยที่ใช้ อาจเป็นปุ๋ยเม็ดสูตรเสมอ เช่น 15-15-15 โดยใส่ทางดิน ร่วมกับการใช้ปุ๋ยน้ำสูตรในโตรเจนสูง เช่น 21-13-13 เสริมไปด้วยโดยการฉีดพ่นทางใบสัปดาห์ละครั้ง เมื่อเห็นว่าต้นไม้มเริ่มฟื้นตัวดีขึ้นควรรดปุ๋ยทางใบให้เฉพาะปุ๋ยเม็ดทางดินอย่างเดียว โดยให้ปุ๋ยเคมีทุกๆ 3 เดือน ครั้งละ 1-2 ช้อนชาสำหรับไม้กระถางขนาด 8-12 นิ้ว โดยโรยรอบๆ กระถาง หรือฟุ้งกลบ 2-3 จุด ชิดขอบกระถางปลูก รดน้ำให้ชุ่ม ไม้กระถางในร่มควรให้ปุ๋ยเคมีได้ในช่วงระยะเวลาที่พักไม้หลังจากใช้งานแล้ว ไม่ควรให้ปุ๋ยในระหว่างการตั้งประดับหรือระหว่างการใช้งาน

7. การดูแลรักษาโดยทั่วไป

การปลูกไม้กระถาง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปฏิบัติดูแลรักษาอย่างดี และสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้ไม้กระถางมีอายุยืน และคงความสวยงามไว้ได้นาน ไม่ต้องเปลี่ยนกระถาง หรือต้นไม้อบ่อยครั้ง การดูแลรักษาโดยทั่วไปจึงควรคำนึงถึงความสำคัญ ดังต่อไปนี้

- ไม่ควรตั้งไม้กระถางในที่ที่มีลมแรงมาก หรือตั้งใกล้ที่มีไอร้อนมาก เช่น อยู่ใกล้เครื่องทำความร้อนไม้กระถางส่วนมากไม่ชอบให้ลมพัด โกรทมาก หรืออุณหภูมิสูง เพราะจะทำให้พืชมีการระเหยน้ำมากจนต้นไม้นั้นเหี่ยวเฉาตายได้ โดยเฉพาะการใช้ไฟส่องแสงสว่างแรงๆ และใกล้ต้นไม้มเกินไปทำให้ต้นไม้อทนความร้อนไม่ไหวทำให้เหี่ยวเฉาตายได้ในที่สุด

- การนำไม้กระถางไปใช้งานหรือประดับในที่ต่างๆ จึงต้องคำนึงถึงช่วงเวลาการใช้งานของไม้แต่ละกลุ่มด้วย เช่น ไม้กลางแจ้งจำพวกหมากเหลือง ไทร ใผ่ วาสนา หากนำไปใช้ประดับในร่มหรือในอาคาร ช่วงเวลาของการใช้งาน 6-8 สัปดาห์ ก็ควรสับเปลี่ยนไม้ชุดใหม่เข้าแทน เพื่อจะได้พักพื้นไม้ประดับชุดเก่า

- ส่วนไม้ในร่มหรือกึ่งร่ม เช่น โมก คัลลา อะโกลนีมา เปปเปอร์โรเมีย ฟิโล เดนดรอน พุด่าง เฟิร์น รวมทั้งกลุ่มไม้ดอก เช่น กลีอกซีเนีย กลีวยไม้อาฟริกกันไวโอเลท จะอยู่ได้นานกว่าเพราะไม้กลุ่มนี้ต้องการแสงจำกัดอยู่แล้ว อายุการใช้งานอาจจะถึง 8-10 สัปดาห์ แต่อย่างไรก็ตามอายุการใช้งานของไม้ทั้ง 2 กลุ่มนี้ ถ้ายังใช้งานช่วงเวลาสั้นจะดีกว่าเพราะไม่ทำให้ต้นไม้อโทรมหรือช้ำมาก ไม้จะฟื้นตัวเร็วและคงความสวยงามได้นาน ดังนั้นสำหรับไม้ประดับในร่มแล้ว จึงควรเตรียมไม้ประดับไว้หลายชุด เพื่อใช้สับเปลี่ยน

- ไม้กระถางที่ใช้ประดับนอกอาคารนั้นสำคัญที่สุดก็คือ การให้น้ำสม่ำเสมอ ถ้าขาดน้ำแล้วจะเหี่ยวเฉา ถ้าใช้งานรองกันกระถางหล่อน้ำเอาไว้ก็อาจจะช่วยได้บ้าง

- การดูแลทำความสะอาดใบ ก็นับเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามเช่นกัน เพราะใบที่สะอาดคือ ใบที่แข็งแรง การล้างใบเป็นการล้างเอาฝุ่นละอองออกจากใบ นอกจากจะทำให้ใบสะอาดสวยงามแล้ว ยังทำให้พืชสามารถปรุงอาหารได้ดีขึ้นอีกด้วย วิธีล้างใบควรใช้น้ำสบู่อ่อนๆ จะไม่ทำให้เป็นอันตรายต่อใบ ไม่ควรใช้ผงหรือน้ำยาซักฟอกประเภทกัดรุนแรงโดยเด็ดขาด

- ส่วนโรคที่พบอยู่เสมอ ได้แก่ โรคโคนเน่า มักเกิดกับพืชในระยะที่เป็นต้นกล้ายังตั้งตัวไม่ได้ แสดงอาการใบเหี่ยว เมื่อคูที่โคนต้นระดับผิวดินจะพบรอยเน่า และต้นล้มตายในที่สุด การป้องกันให้พยายามทำให้บริเวณโคนต้นโปร่ง มีการระบายอากาศดี มีแสงแดดส่องถึง และรักษาผิวดินปลูกอย่าให้ชื้นและเกินไป

8. การกำจัดแมลงศัตรูพืช

การป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูเป็นความจำเป็นอีกอย่างหนึ่งในการดูแลรักษาไม้กระถาง เพราะแมลงเป็นศัตรูต่อการเจริญเติบโตของพืช ที่พบมากมีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ประเภทปากกัด ได้แก่ ตั๊กแตน หนอนผีเสื้อ ค้างคาว ฯลฯ ทำลายโดยกัดกินใบ ทำให้ต้นไม้สามารถปรุงอาหารได้ และชะงักการเจริญเติบโต แมลงปากกัดบางชนิดกัดทะลุเข้าไปถึงกิ่งก้านหรือลำต้น ทำให้ท่อน้ำท่ออาหารของต้นไม้เสียหาย ถ้าถูกทำลายมากต้นไม้จะเหี่ยวและตายในที่สุด วิธีกำจัดโดยการใช้ยาประเภทถูกตัวตายหรือกินตายชนิดพ่น หากพบจำนวนไม่มากให้จับทำลาย
2. ประเภทดูดน้ำเลี้ยง ได้แก่ เพลี้ยแป้ง เพลี้ยจักจั่น เพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อน แมงมุมแดง เพลี้ยหอย ฯลฯ ทำลายโดยดูดน้ำเลี้ยงจากใบ แมลงปากดูดบางชนิดยังปล่อยสารพิษให้ต้นไม้ใบสีซีดเหี่ยวแห้ง ใบร่วงก่อนกำหนด ชะงักการเจริญเติบโต และแห้งตายในที่สุด วิธีกำจัดโดยการฉีดยาประเภทถูกตัวตาย

เนื่องจากการปลูกไม้กระถางประดับเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดกับคน หากสามารถหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชได้มากเท่าไรหรือไม่ใช้เลยยิ่งดี โดยเฉพาะไม้กระถางที่ใช้ประดับในอาคารบ้านเรือน หากจำเป็นต้องใช้ยากำจัดแมลงควรกระทำอยู่ภายนอกอาคารและหลีกเลี่ยงยาที่มีอันตรายมากๆ มีฤทธิ์ตกค้างนานและมีกลิ่นรุนแรง ก่อนนำพรรณไม้เข้าประดับในอาคารควรงดฉีดยาหรือทิ้งไว้จนหมดกลิ่นและฤทธิ์เสียก่อน สิ่งสำคัญควรเลือกใช้ยาให้ถูกต้องกับแมลงที่ต้องการกำจัดแล้วนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะโดยทั่วไปยามาแมลงมีอันตรายต่อคนอยู่แล้วไม่มากนักน้อย ถ้าใช้ไม่ถูกวิธีอันตรายก็ยิ่งมากขึ้น

9. การกำจัดโรคพืช

โรคพืชที่พบบ่อยในไม้กระถาง ได้แก่ โรคโคนเน่า ลักษณะอาการแสดงออกที่บริเวณโคนต้นระดับผิวดินจะเน่าและต้นจะล้มตายในที่สุด ทางป้องกันหรือลดความเสียหายทำได้โดยการกำจัด

วัชพืชและตัดแต่ง ช่วยให้โคนต้นโปรงมีการระบายอากาศ แสงแดดส่องได้ทั่วถึง และพยายามรดน้ำให้บ่อยลง รักษาผิวหน้าดินอย่าให้ชื้นและเกินไป

10. การกำจัดวัชพืช

วัชพืชหรือหญ้าต่างๆ ที่ขึ้นอยู่ในเครื่องปลูกจะเป็นตัวแย่งอาหารจากต้นไม้ ทำให้ต้นไม้ไม่สวย และยังเป็นที่อยู่อาศัยหรือแหล่งสะสมของโรคแมลงบางชนิดด้วย การกำจัดวัชพืชควรทำในขณะที่วัชพืชยังเป็นต้นอ่อนยังไม่ออกดอกติดเมล็ด เพราะเมล็ดแก่อาจหล่นลงในเครื่องปลูกออกเป็นต้นอ่อนได้ ทำให้ต้องเสียเวลาในการกำจัดต่อไปอีก วิธีการกำจัดวัชพืชอาจใช้วิธีถอนด้วยมือ แซะหรือขุดด้วยพลั่วมือ เสียม หรือจอบ โดยพรวนดินร่วมไปด้วย

11. การตัดแต่ง

การตัดแต่งไม้ประดับหลังจากปลูกประดับไปนานๆ ส่วนยอด กิ่งก้าน หรือใบจะยืดยาวเจริญไม่เป็นระเบียบ ขาดความสวยงาม จำเป็นต้องมีการตัดแต่งกิ่งออกบ้าง เพื่อรักษาทรงพุ่มให้สวยงามยิ่งขึ้น หากมีกิ่งหักเสียหายที่เกิดจากการเคลื่อนย้าย กิ่งมีโรคแมลงเข้าทำลาย หรือกิ่งแห้ง ควรตัดออกให้ดูสวยงามและยังเป็นการรักษาสุขภาพของต้นไม้ให้ดีขึ้นด้วย โดยใช้กรรไกรตัดแต่งหรือมีดคมๆ เพื่อไม่ให้แผลที่ตัดชำมากนัก

12. การเก็บเกี่ยวไม้ประดับ

ไม้ดอกกระถาง ควรนำไปจำหน่ายในช่วงที่ดอกตูม หรือระยะที่ดอกเพิ่งเริ่มบาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเภทที่มีหัวใต้ดิน เช่น ทิวลิป ไฮยาซินธ์ และโครคัส และพืชฤดูเดียว ซึ่งหลังจากที่ดอกเหี่ยวแล้ว มักจะถูกทิ้งไป

ส่วนไม้ใบกระถาง อาจจะจำหน่ายในระยะและขนาดต่างๆ กัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด โดยควรมีระบบรากที่เจริญดี เพราะว่าพืชที่มีระบบรากเจริญไม่ดี จะมีความทนทานต่อสภาพการขนส่งที่ไม่เหมาะสมได้น้อย โดยทั่วไปแล้วการเก็บเกี่ยวไม้กระถางประเภทนี้เพื่อที่จะจำหน่าย มักจะใช้ลักษณะและรูปร่างของต้นที่มีความเหมาะสมกับขนาดของกระถางที่ใช้ปลูกอยู่ ซึ่งกระถางปลูกนั้นมีหลายขนาด การเลือกขนาดกระถางก็จะสัมพันธ์กับขนาดของไม้ประดับชนิดนั้นด้วย

13. คุณภาพและมาตรฐานของไม้กระถาง

ไม้กระถางยังไม่มีมาตรฐานสากลที่ใช้ในการค้า จะมีเฉพาะเพียงบางประเทศที่ผลิตไม้กระถางที่จะทำการคัดเลือกและจัดเตรียมไม้กระถางเพื่อจัดจำหน่ายเท่านั้น ในทางปฏิบัติการคัดเลือกไม้กระถาง จะอาศัยขนาดของกระถางเป็นหลัก โดยใช้กับไม้ดอกกระถางหลายชนิด เช่น ออฟริกันไวโอเล็ต (African violet) กล็อกซีเนีย (gloxinias) ไชคลาเมน (cyclamens) และเบญจมาศ หลักใน

การคัดเลือกจะใช้น้ำของต้นพืชที่มีสัดส่วนที่เหมาะสมกับขนาดกระถาง โดยส่วนด้านบนของต้นพืชต้องมีขนาดที่ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไปเมื่อเทียบกับกระถาง

การคัดเลือกไม้กระถางยังสามารถใช้เส้นผ่าศูนย์กลางของยอด (crown) และจำนวนของตา ดอก เช่น ดอกอะเซเลีย หรือใช้ความสูงของต้นและจำนวนดอก เช่น เบญจมาศ ซึ่งวิธีการนี้เป็นการจัดมาตรฐานที่อาศัยขนาดต้นพืชเป็นตัวกำหนดคุณภาพ ไม้กระถางที่มีขนาดใหญ่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาการปลูกลาน และใช้พื้นที่ในโรงเรือนมาก และมีค่าใช้จ่ายในการผลิตสูง

นอกจากนี้ไม้กระถางยังสามารถประเมินคุณภาพโดยใช้หลักการของลักษณะที่ปรากฏให้เห็นจากภายนอก เช่น สีของใบและดอก ความเสียหายของใบและดอก และการร่วงโรยของดอก ซึ่งไม้กระถางที่เกิดความเสียหายเพียงเล็กน้อย จะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ซื้อในตลาดของทวีปยุโรป

การกำหนดมาตรฐานของไม้กระถางให้ละเอียด จะเป็นสิ่งที่ยุ่งยากมากเพราะเกี่ยวข้องกับจำนวนของชนิดและพันธุ์ที่มีอยู่มากมาย และยังมีกรหาพืชชนิดใหม่มาปลูกอยู่เรื่อยๆ อีก บ่อยครั้งที่ไม้กระถางชนิดเดียวกันทั้งขนาดใหญ่และเล็ก จำเป็นต้องจำหน่ายด้วยกัน ดังนั้นมาตรฐานของไม้กระถางจึงต้องใช้ลักษณะที่ปรากฏให้เห็นจากภายนอกเป็นสำคัญ

คุณภาพที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของไม้กระถาง คือ อายุการนำไปใช้งานของผู้ซื้อหรือลูกค้าไม้กระถางที่ผ่านการปรับสภาพให้ชินกับสภาพแวดล้อม (acclimatized) ก่อนจำหน่าย จะทำให้สามารถเจริญเติบโตได้ดี เมื่อนำไปใช้ในบ้านหรือสำนักงาน การปรับสภาพให้กับไม้กระถางนี้ จึงเป็นสิ่งที่ผู้ปลูกควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะสำหรับผู้ซื้อทำการซื้อไปใช้แล้วมีอายุการใช้งานสั้น อาจทำให้ความต้องการซื้อลดลง ซึ่งธุรกิจด้านนี้จะเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจของผู้ซื้อ ถ้ามีคุณภาพที่ดีก็จะซื้อในครั้งต่อไป

14. การขนส่งไม้ดอกไม้ประดับกระถาง

ในอดีตที่ผ่านมา การผลิตไม้ดอกไม้ประดับกระถาง มักมีแหล่งปลูกอยู่ใกล้กับตลาดหรือที่จำหน่ายผลิตผล ทำให้ระยะเวลาในการขนส่งไม่ยาวนานนัก แต่ในปัจจุบันมีความต้องการใช้ไม้ดอกไม้ประดับกระถางเพิ่มมากขึ้น บางแหล่งที่ปลูกได้คุณภาพดี ก็จะมีการผลิตมากขึ้น เพื่อที่จะส่งไปจำหน่ายยังแหล่งที่ผลิตไม่ได้หรือผลิตได้คุณภาพต่ำ ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป ระยะเวลาในการขนส่งก็จะนานขึ้น วิธีการขนส่งต่างๆ ไป อาจทำให้รถบรรทุกทั้งมีและไม่มีห้องเย็น ทางเรือ หรือโดยเครื่องบิน ซึ่งวิธีการขนส่งเหล่านี้จะมีผลเกี่ยวข้องกับคุณภาพของไม้ดอกไม้ประดับกระถางที่จะไปถึงตลาด เพราะอาจสัมพันธ์กับระยะเวลาในการขนส่ง ถ้าระยะเวลาในการขนส่งนาน จะมีผลทำให้ไม้ดอกไม้ประดับกระถางมีการพัฒนาของการเสื่อมสภาพหรือการร่วงโรยเกิดขึ้นมาก อายุการใช้งานก็จะสั้นลงตามไปด้วย

คุณภาพของไม้กระถางที่จำเป็นต้องขนส่งระยะทางไกลๆ ควรจะมีคุณภาพดีและปราศจากโรคและแมลง ไม้ใบกระถางอาจจะจำหน่ายที่ความแก่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ซื้อ ขณะที่ไม้ดอกไม้ประดับกระถาง ควรจะขนส่งในระยะที่ดอกบานไม่เกิน 1/3-1/2 ส่วน เพราะว่าถ้าดอกบานมาก

จะทำให้อ่อนแอต่อความเสียหายทางกายภาพในระหว่างการขนส่ง และยังอ่อนแอต่อก๊าซเอทิลีนและจะเสื่อมสภาพได้เร็ว ส่วนไม้กระถางที่มีหัวใต้ดิน (bulbous plant) เช่น ทิวลิป ไฮยาซินธ์ ลิลลี่ โครคัส และแดฟโฟดิล ควรจะขนส่งเมื่อดอกเริ่มแย้มเห็นสี ไม้กระถางบางชนิดโดยเฉพาะไม้ใบกระถางจะสามารถขนส่งเป็นระยะเวลาสั้นได้ โดยที่อาจนานถึง 30 วัน ในสภาพที่ไม่มีแสง ขณะที่ไม้ดอกกระถางจะมีการสูญเสียคุณภาพเพียง 2-3 วัน ถ้าขนส่งสภาพดังกล่าว ข้อควรคำนึงถ้าจะปลูกไม้กระถางเพื่อส่งไปจำหน่ายยังตลาดที่ห่างไกล ควรมีการปรับให้ชินกับสภาพแวดล้อมก่อนการขนส่ง ข้อควรระมัดระวังอีกอย่างหนึ่งในการขนส่งในระยะทางไกลๆ คือ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับแต่ละชนิดด้วย

15. การบรรจุหีบห่อ

การบรรจุหีบห่อ จะช่วยป้องกันความเสียหายทางกายภาพ การสูญเสียน้ำ และความเสียหายที่เกิดจากอุณหภูมิไม่สม่ำเสมอ กรณีที่มีขนาดเล็กอาจจะบรรจุในถุงที่ทำมาจากกระดาษ พลาสติก หรือ Fiber foils แล้วบรรจุในกล่องกระดาษแข็งหรือวัสดุที่ขึ้นรูปซึ่งทำมาจากพลาสติกหรือโฟมโพลีสไตรีน (polystyrene foam) ที่มีขนาดพอดีกับกระถางแล้วนำวางบนรถเข็นที่ใช้สำหรับการขนส่ง โดยเฉพาะ ซึ่งเมื่อวางเต็มแล้วก็ขนย้ายขึ้นรถบรรทุกธรรมดาหรือรถห้องเย็นเพื่อขนส่งต่อไป

ถุงที่ทำมาจากพอลิพลาสติกที่หนา อาจไม่เหมาะสมกับไม้กระถางที่อ่อนแอต่อก๊าซเอทิลีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับไม้ดอกกระถาง เพราะจะมีการแลกเปลี่ยนก๊าซไม่ดี ดังนั้นไม้กระถางประเภทดังกล่าวนี้ ควรจะบรรจุในถุงที่ทำมาจากพอลิที่มีรูพรุน กระดาษ หรือ Fiber foil เช่น Fibe-Air และเปิดปากถุงด้านบนไว้ นอกจากนี้ถุงที่ทำมาจากกระดาษ หรือ Fiber foil ยังนิยมใช้กับไม้กระถางที่อ่อนแอต่ออุณหภูมิต่ำ เช่น ดอกคริสต์มาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขนส่งในสภาพที่ไม่มีการควบคุมอุณหภูมิ เพราะว่าถุงประเภทดังกล่าวนี้ จะช่วยป้องกันไม่ให้ไม้กระถางเกิดอาการสะท้านหนาวได้ดีกว่า Polyethylene foil

สำหรับไม้กระถางที่มีขนาดใหญ่ หรือมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของกระถางมากกว่า 20 เซนติเมตร อาจขนส่งโดยใช้ถุงที่ทำมาจากพอลิหรือใช้ตาข่ายพลาสติก โดยที่ไม่ต้องบรรจุในกล่องหรือในวัสดุที่ขึ้นรูปสำหรับบรรจุกระถาง อย่างไรก็ตามวิธีดังกล่าวนี้ หรือที่เรียกว่า Open shipping มักทำให้ใบเกิดความเสียหายทางกายภาพได้ง่าย ในไม้กระถางบางชนิด เช่น ต้นส้ม และต้นไทร อาจทำการขนส่งโดยวางต้นไม้ในแนวนอนในพอลิหรือถุงตาข่ายแล้วบรรจุในกล่องกระดาษหรือแท่นรองรับสินค้า วิธีการนี้จะประหยัดพื้นที่ของรถบรรทุก แต่จะเหมาะสมเฉพาะกับไม้กระถางที่ทนทานต่อความเสียหายทางกายภาพเท่านั้น สิ่งที่สำคัญในการขนส่งไม้กระถางอีกอย่างคือ บรรจุภัณฑ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กระถาง กล่องกระดาษ และรถเข็น ไม่ควรรให้มีการเคลื่อนที่ระหว่างการขนส่ง

การใช้ไม้กระถางในการตกแต่ง

พรรณไม้ไทย (2542) กล่าวว่าในการใช้ไม้กระถางในการตกแต่งประดับให้สวยงามทั้งภายในและภายนอกอาคารนั้นอาจจัดได้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

จัดไม้กระถางประดับเดียว

คือ การใช้ไม้กระถางแยกกันจัดประดับตกแต่ง ซึ่งอาจจะจัดเป็นแถวเป็นแนว หรือใช้เป็นคู่ซ้ายขวาก็ได้ การจัดไม้กระถางประดับแบบนี้เหมาะสำหรับลักษณะของพื้นที่แคบ หรือพื้นที่ที่มีส่วนยาวมากกว่าส่วนกว้าง เช่น สองข้างทางเดิน ตามระเบียงอาคาร หรือตามขอบฝาผนัง หรือริมขอบเขตแนวกำแพง สองข้างทางบันไดขึ้นลง การจัดแบบนี้ไม่เปลืองไม้กระถาง การจัดไม้กระถางประดับลักษณะนี้เน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นสิ่งสำคัญ หรือถือหลักแนวเส้นตรงมีความสมดุลทั้ง 2 ข้าง และส่วนใหญ่เป็นพรรณไม้ชนิดเดียวกัน

จัดไม้กระถางประดับเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่

คือ การจัดไม้กระถางหลายๆ กระถางรวมกลุ่มเข้าด้วยกันเป็นหมู่เป็นพวก ซึ่งเหมาะสำหรับพื้นที่ใหญ่ กว้างขวาง เช่น ห้องขนาดใหญ่ ห้องประชุม ถ้าเป็นภายนอกอาคารก็มักจะเป็นลานกลางแจ้งที่มีขนาดใหญ่ เช่น ลานนั่งเล่นตามสวนสาธารณะ ลานตามมุมถนน หรือบางส่วนของถนนตามมุมอาคารด้านนอก สถานที่ราชการ ในการจัดไม้กระถางประดับเป็นหมู่ หรือเป็นกลุ่มอาจจัดได้ 2 ลักษณะ คือ จัดเป็นกลุ่มแบบเรขาคณิต หรือจัดเป็นกลุ่มแบบเส้นตรงหรือเส้นโค้งที่มาบรรจบกันโดยอยู่ในขอบเขตที่แน่นอน เช่น ใช้กระถางที่มีลักษณะสี่เหลี่ยม หกเหลี่ยม ต่อชิดกันเป็นกลุ่มให้มีลักษณะต่างๆ เพื่อให้เข้ากับสภาพของสถานที่

การปฏิบัติกับไม้ประดับ กระถาง

ยงยุทธ (2540 : 208) กล่าวเกี่ยวกับการปฏิบัติกับไม้ประดับกระถางไว้ว่า การเลือกซื้อไม้ประดับ ควรเลือกซื้อจากสวนที่ผลิตโดยตรงหรือร้านขายปลีกที่มีชื่อเสียงเชื่อถือได้ ไม้ประดับที่ซื้อมาต้องไม่มีตำหนิหรือร่องรอยของความเสียหายที่เกิดจากโรคและแมลงทำลาย ใบไม้เหี่ยวคลุ้มด้านลายกรณีที่เป็นไม้ดอกกระถาง ควรเลือกซื้อต้นที่ดอกกำลังตูมแต่ยังไม่บาน ไม่ควรซื้อไม้กระถางที่อยู่ในกระถางที่มีรอยร้าวหรือแตก ไม่ซื้อไม้กระถางที่มีรากโผล่ออกมาจากกรู้นกระถาง เพราะอาจเกิดความเสียหายขณะขนย้ายได้ ไม่ควรซื้อไม้กระถางที่ดินในกระถางแฉะเพราะแสดงว่าน้ำในกระถางไม่สามารถระบายออกไปได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดโรครากและโคนเน่าได้

การขนย้ายไม้กระถางกลับบ้าน ไม่ควรขนย้ายในขณะที่มีลมแรง ฝนตกหนัก หรืออากาศร้อนมากๆ การขนย้ายโดยรถยนต์ ควรยึดไม้กระถางไม่ให้ล้ม ไม้กระถางที่มีใบยาวและใหญ่ควรใช้เชือกมัดรวบเข้าด้วยกัน เพื่อป้องกันความเสียหาย รถยนต์ที่ใช้ขนย้ายควรมีหลังคากันแดด ลม และฝน ถ้า

เป็นรถกระบะ ควรใช้ตาข่ายหรือซาแรน (Saran) คลุมเป็นหลังคาด้วย เมื่อมาถึงบ้านหรือสำนักงานให้นำไปวางไว้ในที่ร่ม อากาศถ่ายเทสะดวกและไม่ควรรดน้ำทันที ควรให้ไม้กระถางได้ปรับตัวให้ชินกับสภาพแวดล้อมก่อน ถ้าจำเป็นต้องรดน้ำ ก็ควรรดปริมาณน้อยๆ ก่อน รอจนกระทั่งให้ไม้กระถางปรับตัวได้ก่อนจึงค่อยๆ รดน้ำอย่างสม่ำเสมอ

เมื่อซื้อไม้กระถางมาแล้ว ควรต้องศึกษาชื่อที่ถูกต้องของไม้กระถางชนิดนั้นๆ ด้วย ซึ่งชื่อที่ใช้กันเป็นสากล และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จะเป็นภาษาลาติน ซึ่งจะตั้งชื่อตามลักษณะทางพฤกษศาสตร์ โดยอาจเป็นแบบ Binomial ที่ประกอบด้วย ชื่อสกุล และชื่อชนิด หรืออาจเป็นแบบ Trinomial ที่อาจเพิ่มพันธุ์ปลูก เป็นชื่อที่สามด้วย เช่น ชื่อของต้น *Christmas cactus* ที่มีดอกสีแดงคล้ำ จะเรียกว่า *Schlumberera bridgesii* “Christmas Cheer” เป็นต้น

ไม้กระถางที่มีถิ่นกำเนิดต่างกัน จะมีความต้องการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเจริญเติบโตแตกต่างกัน ดังนั้นเวลาที่ซื้อ ควรสอบถามผู้ขายเกี่ยวกับความต้องการอุณหภูมิ แสง บ่อย และการให้น้ำของไม้กระถางที่จะซื้อด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม้กระถางที่ซื้อเพื่อใช้ตกแต่งในพื้นที่กว้าง และมีหลายชนิดอยู่รวมกัน แต่ถ้าซื้อไม้กระถางมาใช้ตกแต่งเป็นการชั่วคราวในบ้านหรือสำนักงานเนื่องในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญต่างๆ ซึ่งมักนิยมใช้ไม้ดอกกระถาง เช่น กุหลาบหนู ซึ่งนิยมใช้ในวันแม่ (Mother's day) และเทศกาลอีสเตอร์ (Easter) ที่เมื่อดอกเหี่ยวแล้วก็จะย้ายออกไป ก็อาจไม่จำเป็นต้องศึกษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมากนัก ส่วนกรณีที่ใช้ตกแต่งถาวรที่ต้องให้ไม้กระถางนั้นๆ อยู่เป็นเวลานานหลายปี จำเป็นต้องศึกษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการดูแลรักษาที่ดีด้วย นอกจากนี้การตกแต่งแบบถาวร ไม่ควรใช้ไม้กระถางบางชนิดที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเกินไป เช่น พิโลเดนดรอน ปาล์ม และมะเดื่อ เพราะถ้ามีขนาดโตเกินไป อาจจำเป็นต้องย้ายออกจากบ้านหรือสำนักงาน ไปปลูกที่อื่น และอีกประการหนึ่งควรคำนึงอยู่เสมอว่า ไม้กระถางเมื่อใช้ตกแต่งเป็นเวลานานๆ มักมีคุณภาพลดลงและอาจตายไปในที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรัตน์ (2548) กล่าวถึงแหล่งผลิตไม้ดอกไม้ประดับที่น่าสนใจในต่างประเทศว่า ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกา และบราซิล เป็นประเทศที่มักจะพัฒนาพันธุ์ไม้ชนิดใหม่ที่น่าสนใจ และเหมาะแก่การนำเข้ามาเพาะและขยายพันธุ์ในประเทศไทย

สำหรับพันธุ์ไม้ที่นำมาปลูกในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่เป็นไม้ประเภท ไม้เมืองร้อน (tropical plants) เป็นหลักไม่ว่าจะเป็นไม้ดอกหรือไม้ใบ เพราะสภาพอากาศในประเทศไทย ไม่เหมาะสมกับการปลูกพันธุ์ไม้เมืองหนาว ซึ่งสามารถปลูกได้ในเฉพาะบางพื้นที่ เช่น ในภาคเหนือและสามารถปลูกได้เฉพาะในฤดูหนาวเท่านั้น

ส่วนในด้านปัญหาที่พบในการนำพันธุ์ไม้จากต่างประเทศมาเพาะขยายพันธุ์ในเมืองไทยพบได้ 3 ประการคือ 1) ไม้ดอกไม้ประดับพันธุ์ใหม่ที่ได้อาจบางชนิดปรับตัวยากปรับตัวยาก ต้องใช้เวลานาน บางชนิดปรับตัวไม่ได้ ทำให้ตายลงในที่สุด 2) ไม้ดอกไม้ประดับพันธุ์ใหม่ที่นำเข้ามาบางชนิด ขยายพันธุ์ง่าย โตเร็ว และสวยงาม แต่มักมีราคาตกเร็ว ในระยะแรกไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก มักจำหน่ายได้ไม่ดีนัก ต้องใช้เวลานานเพื่อที่จะทำให้เป็นที่รู้จักในตลาด ชนิดโคนิยมในตลาดการ ไม้ดอกไม้ประดับเร็ว ก็จะมีราคาตกลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน 3) ระยะเวลาในการเดินทางขนส่งจากต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทย ใช้เวลานานทำให้ต้นไม้บอบช้ำเมื่อมาถึงประเทศไทยต้นไม้อาจตายได้

จารุพันธ์ (2535) กล่าวถึงปัญหาในการประกอบธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับว่า ปัจจุบันในประเทศไทยไม่มีโรงเรียนสำหรับผลิตไม้ดอกไม้ประดับที่ใหญ่โตและได้มาตรฐานโดยเฉพาะเหมือนในต่างประเทศ ดังนั้นผู้ผลิตในประเทศไทยส่วนใหญ่จึงใช้ระบบ “วิ่งหาของ” หมายความว่าหลังจากที่ผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งได้รับการสั่งซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก แต่สินค้าของผู้ผลิตรายนั้นไม่เพียงพอ กับจำนวนที่ผู้สั่งซื้อต้องการ ผู้ผลิตจึงต้องทำการซื้อสินค้าที่ขาดจากผู้ผลิตรายย่อย ที่มีจำนวนมาก กระจายอยู่ทั่วเมือง และในบางครั้งที่มีการขอยุติซื้อต้นไม้จากชาวบ้านในพื้นที่นอกเมือง กล่าวคือ ในประเทศไทยมีแต่ผู้ปลูกรายย่อยเป็นจำนวนมาก แต่ผู้ผลิตรายใหญ่มีจำนวนน้อยมาก

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2540) ได้ศึกษาเรื่องการผลิตรถตลาดปทุมมา สรุปได้ดังนี้ คือ ต้นทุนและผลตอบแทน ผลผลิตปทุมมาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ หัวพันธุ์กับดอก ซึ่งในการศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน จะแสดงรายละเอียดเฉพาะหัวพันธุ์ ส่วนดอกไม้ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนเนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกส่วนหนึ่งจะไม่ไว้ดอก และเกษตรกรที่เก็บดอกขายไม่สามารถเก็บดอกตลอดฤดูปลูกได้ เพราะช่วงออกดอกมากปทุมมาจะมีราคาถูกจนไม่มีราคา

ผลการศึกษาปรากฏว่า ต้นทุนการผลิตพันธุ์ปทุมมาเฉลี่ยไร่ละ 40,320.70 บาท แยกเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 38,388.16 บาท หรือร้อยละ 9.12 และค่าใช้จ่ายคงที่ 1,931.91 บาท หรือร้อยละ 4.79 ของต้นทุนทั้งหมด ค่าหัวพันธุ์เป็นค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 17,779.28 บาท หรือร้อยละ 44.10 รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานเก็บหัวพันธุ์และค่าดอกเบี๋ยเฉลี่ยไร่ละ 11,002.16 บาท และ 227.39 บาท หรือร้อยละ 27.29 และ 5.03 ของต้นทุนทั้งหมดตามลำดับ

เมื่อพิจารณาต้นทุนต่อกิโลกรัมจะเท่ากับ 22.75 บาท หรือหัวละ 2.05 บาท สำหรับผลตอบแทนหรือรายได้ที่เกษตรกรผู้ปลูกได้รับจากการขายหัวพันธุ์เฉลี่ยไร่ละ 57,210.43 บาท เมื่อหักต้นทุนทั้งหมดจะมีกำไรเฉลี่ย 16,890.38 บาทต่อไร่ ส่วนผลได้จากการขายดอกปทุมมา เฉพาะเกษตรกรที่ตัดดอกขายเฉลี่ยไร่ละ 11,943 บาท เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วจะมีกำไรไร่ละ 6,479 บาท หรือผลได้จากผลตอบแทนร้อยละ 54.25

สุขชัย (2537) ได้ศึกษาเรื่อง การผลิตกุหลาบเพื่อการค้าของเกษตรกรเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบและผลิตกุหลาบเพื่อการค้าในจังหวัดเชียงใหม่ มีขนาดพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 2,097

ไร่ มีรายได้จากการปลูกกุหลาบเฉลี่ย 226,927.63 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายดอกกุหลาบให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น เกษตรกรผู้ปลูกส่วนมากเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ปลูกกุหลาบเชียงใหม่และพันธุ์กุหลาบที่เกษตรกรปลูกมากที่สุด ได้แก่ พันธุ์คาร์ดินาล มาเดอลอน ลิเวีย ทินนิเก้ ฟรีสโก้ และอะซูซี

ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกและผลิตกุหลาบเพื่อการค้าในจังหวัดเชียงใหม่ที่พบ ได้แก่ ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช ปัญหาด้านเงินทุนในการปลูกกุหลาบ และปัญหาราคาของดอกกุหลาบตกต่ำ เกษตรกรมีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง มีการส่งเสริมปลูกกุหลาบทั้งในเรื่องเทคโนโลยีการผลิต วิชาการการตลาด พันธุ์กุหลาบ ปุ๋ย และยาฆ่าแมลง

จากการศึกษาของอรุณวรรณ (2537) เกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตรที่เหมาะสมในเขตกรุงเทพมหานคร ศึกษากรณีไม้ตัดดอก พบว่า เกษตรกรที่ปลูกไม้ตัดดอกส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ขนาด 2.5-5 ไร่ และจากการศึกษาของนภภรณ์ (2529) พบว่า พื้นที่เพาะปลูกไม้ตัดดอกประเภทกุหลาบทั้งประเทศ พบว่า มีจำนวน 3,500 ไร่ ไม้ตัดดอกประเภทเบญจมาศมีพื้นที่ปลูกจำนวน 420 ไร่ และไม้ตัดดอกประเภทดาวเรือง มีพื้นที่ปลูกจำนวน 680 ไร่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved